

Kommunstyrelsen

Lena Petersson Forsberg

Telefon

0141-22 34 44

e-postadress

lena.petersson.forsberg@motala.se

Diarienummer 20/KS 0060

Hållbar slamhantering SOU 2020:3 - remissvar

Sammanfattning

Motala kommun har granskat betänkandet Hållbar slamhantering SOU 2020:3 i första hand utifrån kommunens ansvar för vatten och avloppsfrågor samt tillsyn. Kommunen har även beaktat resursfrågan i ett större perspektiv kopplat till miljömål, ekonomi och näringslivsfrågor.

Motala kommun avstyrker alternativ 1 ”Totalt spridningsförbud med mycket begränsade undantag”

Motala kommun förordar alternativ 2 ”Spridningsförbud med utgångspunkt i att eventuella risker kan hanteras och åtgärdas. Undantag medges enligt detta alternativ för hygieniserat och kvalitetssäkrat slam på produktiv jordbruksmark”. Regelverket för spridning bör dock utvecklas med krav på utökad provtagning som omfattar fler ämnen, nya skärpta gränsvärden och skärpta hygieniseringskrav. Kraven behöver även skyndsamt kunna anpassas till rådande kunskapsläge inom området.

Motala kommun avstyrker det formulerade förbudet gällande andra användningsområden för slammet som gäller både alternativ 1 och 2.

Motala kommun ställer sig bakom yttrande från Svenskt Vatten avseende Hållbar slamhantering.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner skrivelsen som sitt yttrande

POSTADRESS

591 86 Motala

BESÖKSADRESS

Kommunhuset
Drottninggatan 2

TELEFON

0141-22 50 00

ORG.NR.

212000-2817

E-POST

motala.kommun@motala.se

WEBPLATS

www.motala.se

Bakgrund

Motala kommun har bjudits in att lämna synpunkter på betänkande SOU 2020:3 rörande Hållbar slamhantering. Regeringen vill särskilt ha synpunkter på alternativ 1 i betänkandet, dvs förslaget om ett totalt spridningsförbud med mycket begränsat undantag.

Regeringen tillsatte 2018 en utredning om en giffri och cirkulär återföring av fosfor från avloppsslam. Den särskilda utredaren skulle föreslå hur ett krav på utvinning av fosfor ur avloppsslam och ett förbud med spridning av avloppsslam bör utformas. Utredaren skulle även redovisa den tekniska utvecklingen som skett vad gäller behandling av avloppsslam och utreda om det finns behov av ekonomiskt stöd för introduktion av de tekniska lösningar som krävs för att utvinna fosfor ur avloppsslam. I uppdraget låg vidare att föreslå hur ett fortsatt uppströmsarbete för att minska utsläpp nära källan kan säkerställas sedan ett förbud mot spridning av avloppsslam har införts.

I betänkandet redovisas en gedigen kunskapsgenomgång av grundläggande problem och utmaningar, tidigare utredningar samt viktiga myndigheter och aktörer inom sakområdet. Avloppsfrågorna belyses i ett systemperspektiv där olika tekniker för fosforåtervinning ur avloppsslam beskrivs med internationella utblickar och en riskbedömning. De konkreta frågeställningarna rörande förbud mot att sprida slam samt återvinning och cirkulär återföring av fosfor och andra näringsämnen samt uppströmsarbete, beskrivs utifrån problem och utmaningar, gällande rätt, resurseffektivitet samt marknadsaspekter.

Två scenarier för utformningen av ett förbud mot att sprida slam redovisas i betänkandet:

- Alternativ 1 – förbud mot all spridning av avloppsslam
- Alternativ 2 – förbud mot spridning av avloppsslam med begränsade undantag.

Överväganden och förslag formuleras för återvinning och cirkulär återföring av fosfor och andra näringsämnen utifrån de två scenarierna.

Betänkande i sin helhet finns att tillgå på regeringens hemsida, se länk nedan.

https://www.regeringen.se/492a8b/contentassets/424d340de05243668c641e3915c7628e/betankande-av-utredningen-om-en-giffri--och-cirkular-aterforing-av-fosfor-fran-avloppsslam-sou-2020_3.pdf

Yttrande Motala kommun

Motala kommun har granskat betänkandet Hållbar slamhantering SOU 2020:3 i första hand utifrån kommunens ansvar för vatten och avloppsfrågor samt tillsyn. Kommunen har även beaktat resursfrågan i ett större perspektiv kopplat till miljömål, ekonomi och näringslivsfrågor.

Nuvarande hantering av producerat avloppsslam i Motala och Vadstena kommuner.

Motala kommun ansvarar för driften av VA-anläggningarna i Motala och Vadstena kommun genom en gemensam vatten- och avfallsnämnd. Verksamheten är certifierad enligt Svenskt vattens certifieringssystem Revaq. Verksamheten har två certifierade reningsverk, Karshult reningsverk i Motala kommun, certifierat sedan 2008 och Vadstena reningsverk i Vadstena kommun som är certifierat sedan 2009. Producerad biogas i Motala uppgraderas till fordonsgas. I Vadstena används gasen till uppvärmning av lokaler samt rötchammare. Det produceras årligen ca 3000 ton avvattnat rötat slam i Motala samt ca 700 ton i Vadstena. I nuläget sprids allt slam som är godkänt enligt Revaqs regelverk, på åkermark med fullständig spårbarhet. Närhet finns till odlingsbar mark och spridning sker med ett minimum av

transporter. Det slam som inte är godkänt enligt Revaq, men godkänt enligt nuvarande lagkrav för användning på jordbruksmark, används i växtetableringsskikt vid deponitäckning. Motala kommuns intention är att alla näringsämnen samt mullbildande ämnen ska tas till vara. Arbetet med kvalitetssäkrat slam har även resulterat i ett ökat samarbete med miljöavdelningar och en ökad förståelse hos anslutna verksamheter. Vi upplever även att kunskapen ökat hos våra kommuninvånare när det gäller reningsverkens funktion och betydelse.

Synpunkter

Kommentar till första punkten, Sida 21

Alternativ 1, totalt spridningsförbud med mycket begränsade undantag

Motala kommun avstyrker detta alternativ som inte är en hållbar slamhantering för framtiden. Motala kommun ser en påtaglig risk för negativ miljöpåverkan från ökade transporter samt emissioner från förbränningsanläggningar. Miljöpåverkan från den process som behövs för att utvinna fosfor är också oklar då det i nuläget inte finns någon metod som motsvarar kraven på 60% återvinning av fosfor. Alternativet skulle även förhindra återföring av mull, kväve och andra näringsämnen som i nuläget är en bristvara i våra jordbruk då djurhållningen minskar i omfattning.

Uppströmsarbete

Ett krav på uppströmsarbete ställs för båda föreslagna alternativen 1 och 2. Risken är ändå att incitamentet för uppströmsarbete inte får samma genomslag då exempelvis förbränning blir ett sätt för kvittblivning av oönskade ämnen i slammet. Vår verksamhet har bedrivit ett aktivt uppströmsarbete under många år och vet att uppströmsarbete inte enbart är en viktig funktion för att förbättra slamkvaliteten utan även har en funktion i att skydda ledningsnätet samt reningsprocessen i våra reningsverk. Störningar i reningsprocessen kan resultera i utsläpp av bristfälligt renat vatten med oönskade konsekvenser för recipienten.

Kostnader

Vi ser också att det kommer att generera stora kostnadsökningar för att omhänderta slammet i ett förbudsalternativ. VA har redan nu stora investeringar framför sig i och med;

a) Förnyelse av ett åldrat ledningsnät.

Resurser behöver läggas på att minimera tillskottsvatten. Målet med detta är en mer energisnål hantering av det spillvatten som ska hanteras i ledningsnätet samt att mildra konsekvenserna av de senaste årens översvämningar kopplat till kraftiga momentana nederbördsmängder.

b) Ökande utsläppskrav på renat avloppsvatten till recipient

Ökade krav på rening genererar kostnader för VA-kollektivet. Vi ser antagligen bara början på dessa krav när det gäller rening av läkemedel, PFAS, mikroplaster, andra persistenta ämnen etc.

Alternativ 2, förbud mot spridning av avloppsslam med begränsade undantag.

Motala kommun förordar alternativ (2) som innebär ett spridningsförbud med utgångspunkt i att eventuella risker kan hanteras och åtgärdas, där undantag kan medges för spridning av hygieniserat och kvalitetssäkrat slam på produktiv jordbruksmark.

Med dagens kunskap kan inga negativa effekter av slamspridning för hälsa och miljö påvisas enligt betänkandet. Ett totalförbud skulle innebära att växtnäring och mullämnen inte återförs till åkermarken. Den nuvarande situationen med pågående pandemi visar tydligt på värdet av ett inhemskt kretslopp där befintliga värden tas tillvara. Den information kommunens VA-verksamhet får från sina entreprenörer är att det inte är fosfor som skapar intresset för slammet utan innehållet av kväve och mullbildande ämnen.

Nedan följer synpunkter från kommunens nuvarande avtalspartner för omhändertagande av godkänt Revaqslam för spridning på jordbruksmark. Deras synpunkter är citerade i sin helhet. Detta är exempel på hur ett användande av slammet kan ge ett viktigt bidrag till ett hållbart kretslopp.

Erik Jacobsson, Kastad Länsmansgård, Vadstena. ” Vi driver tillsammans tre lantbruk som samtliga sedan 1950-talet är rena slättjordbruk utan djur. När vi tog över driften på dessa gårdar 2006 togs beslutet att använda slam som gödselmedel. Gårdarna hade då produktionen till största delen inriktad på utsädesproduktion och produktion av bioenergi. Vi tog samtidigt beslut att inte längre plöja våra åkrar. Snart 15 år senare känner vi oss trygga med vårt beslut. Vi bedömer att den minskning av mullhalt (kolhalt) i marken som är en normal följd av att bedriva växtodling utan djur har avstannat. Med den nya inriktningen har istället jordarna blivit mer och mer lättbrukade, krävt mindre och mindre jordbearbetning och givit allt högre skördar. Jordarna betar sig i dag som en bördigare jord med högre mullhalt/kolhalt gör. Detta stämmer också med vad forskning på området säger att vi kan förvänta oss. Den ökade kolhalten i jorden som vi uppnår med hjälp av slammet i kombination med minskad jordbearbetning blir inte bara en kolsänka, den driver samtidigt på en ökad fotosyntes. För våra gårdar som sedan 2010 drivits utan fossil energi och aktivt jobbat med att minska vårt klimatavtryck är detta en viktig pusselbit i vårt klimatarbete. Vi hoppas kunna fortsätta använda slam av allt högre kvalitet på våra gårdar.”

David Varverud, Smedberga Backgården, Motala ”Jag tror starkt på kretslopp stad/land. Näringsämnen är viktiga för den långsiktiga försörjningen i ett hållbart och resurssnålt lantbruk. Motala/Vadstena är ett lysande exempel på hur man målmedvetet arbetar med ständiga förbättringar av slammets innehåll via certifieringen Revaq. Detta arbete leder till att ca 1000ha av närområdets odlingsmark kan försörjas med ett lokalproducerat gödningsmedel. Transportavstånden är mycket korta och all transport/hantering/spridning sker med förnyelsebara bränslen, i detta fall RME. RME tillverkas av raps som också är en viktig odlingsgröda i Motala/Vadstena kommuner. Att sluta kretsloppet på detta sätt är långsiktigt hållbart, resurssnålt och klimatsmart. 1. Vid förbränning kan man endast återvinna begränsade mängder o typer av näringsämnen. Vid förbränning av slam försvinner bla allt stabilt kol som om det hade spridits på åkermark byggt mullhalt. En hög mullhalt i åkermark är positivt för att kunna bibehålla skördenivåer, och tex. tåla torka bättre. 2. Jag är för att slam som sprids på åkermark är kvalitetssäkrat. Då får vi ett system som uppmuntrar och driver förbättring av slammets innehåll. Samtidigt får vi till det viktiga kretsloppet av hela slammets innehåll. Min övertygelse är att vi idag inte inser alla de positiva egenskaper som slammets hela fraktion ger vid tillförsel till åkermark. Det slam som inte uppfyller kvalitetssäkringen bör kunna återvinnas på alternativt sätt, tex genom förbränning och återvinning av fosfor.”

Naturvårdsverkets roll gällande gränsvärden för spridning

Motala kommun vill påtala att Naturvårdsverkets gränssättning för godkänt slam till jordbruksmark kommer att få en stor betydelse i hur stor del av slamproduktionen som kan tillföras produktiv jordbruksmark och hur stor del som måste omhändertas på annat sätt. Från tillsynsmyndigheten i Motala välkomnas utökade krav på kontroll av fler ämnen, krav på nya skärpta gränsvärden och skärpta hygieniseringskrav. Kraven bör skyndsamt kunna anpassas till rådande kunskapsläge. Det bör även införas krav på information/anmälan vid spridning av avloppsslam då de flesta verksamheter som tar emot avloppsslam inte omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt enligt Miljöbalken.

Vilka krav som utformas för spridning av hygieniserat kvalitetssäkrat slam kommer att få stor betydelse för hur stor del av slammet som kommer att kunna spridas. Även alternativ 2 kan eventuellt få samma utgång som alternativ 1 med de negativa konsekvenser som vi tidigare nämnt för detta alternativ.

Återvinningskrav på minst 60%.

Kommentar till punkt 2. Sida 21

Uppdraget i utredningen är att utforma förslag på utvinning av fosfor och att denna bör cirkuleras. Motala kommun ifrågasätter om det finns en marknad för fosfor från avloppsslam. Om kostnaden för återvunnen fosfor från avloppsslam blir för hög finns en risk för att lantbruket väljer andra alternativ och att användningen av mineralgödsel kommer att öka.

Förslag om förbud mot spridning av slam

Kommentar slutsats sida 25

Motala kommun avstyrker ett förbud mot spridning av avloppsslam utanför produktiv jordbruksmark. Utredningens föreslår ett förbud mot andra användningsområden för slam både för alternativ 1 och alternativ 2 vilket innebär att två tredjedelar av dagens slamspridning skulle upphöra. Kommunen anser att man även fortsättningsvis ska kunna använda slammet till jordförbättring eller växtetableringsskikt vid exempelvis deponitäckning där näringen tas tillvara och återförs. Samma krav på kvalitetssäkrad produktion, hygienisering och spårbarhet kan även utformas för detta användningsområde.

Yttrande Svenskt Vatten

Motala kommun är medlem i Svenskt Vatten som är en branschorganisation för landets VA-organisationer som anordnar konferenser, seminarier, nätverksträffar och bedriver remissarbete i viktiga frågor för medlemsorganisationerna. Utpekade fokusområden är säkert dricksvatten, hållbar dagvattenhantering och kompetensförsörjning. Svensk Vatten samverkar tillsammans med Energigas Sverige, Avfall Sverige och Energiföretagen Sverige om cirkulär ekonomi. Svenskt Vatten arbetar för friskt dricksvatten, rena sjöar och hav.

Svenskt Vatten är en remissinstans för betänkandet ”Hållbar slamhantering”. Som medlem har Motala kommun fått ta del av preliminära synpunkter på betänkandet men även bidragit med synpunkter. Det preliminära yttrandet bifogas till föreliggande tjänsteskrivelse. Det finns även mer information att tillgå på organisationens hemsida.

<https://www.svensktvatten.se/om-oss/remisser/hallbar-slamhantering/>

Vatten- och avfallsnämnden förordar att Motala kommun ställer sig bakom yttrande från Svenskt Vatten över betänkandet ”Hållbar Slamhantering”.

Finansiering

Skrivelsen är ett remissvar på ett betänkande från regeringen (SOU 2020:3) och innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser för Motala kommun. Indirekt har resultatet av utredningsarbetet och eventuellt nya regelverk gällande hantering av avloppsslam stor påverkan på Vatten- och avfallsnämndens verksamhet. Det finns en risk för kraftigt ökade kostnader vilket skulle medföra stora ekonomiska konsekvenser för verksamheten.

Koppling till resultatmål

Resultatmål 5. Miljömässigt hållbar tillväxt

Uppföljning/återrapportering

Ingen

Peter Ingesson
Kommundirektör

Hanna Hammarlund
Verksamhetschef strategisk samhällsplanering

Bilaga: Vatten- och avfalls yttrande på Betänkande Hållbar slamhantering SOU 2020:3 Dnr 20/VAN 0068-002
Delegationsyttrande angående remiss om Hållbar slamhantering betänkande SOU 2020:3 Dnr MH-2020-628-2

Svensk Vattens preliminära synpunkter på Betänkandet Hållbar slamhantering (SOU 2020:3) Dnr M2020/00078/Ke

Beslutsexpediering

E-post: m.remissvar@regeringskansliet.se, diarienumr M 2020/0078/ke Motala, senast 31 maj 2020 (normalt 25 maj. Förlängd svarstid har beviljats)

VAN
SBN
GLF/SSP, Lena Petersson Forsberg
Vatten och avfall, Anna-Carin Pahlsson

Godkänt av: Hanna Hammarlund
Titel: Verksamhetschef
Datum: 2020-05-06

Godkänt av: Peter Ingesson
Titel: Kommundirektör
Datum: 2020-05-06

